

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**“ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА
САЛОМАТЛИКНИ МУҲОФАЗА
ҚИЛУВЧИ МУҲИТНИ ЯРАТИШНИНГ
ПЕДАГОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ”**

РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

МАТЕРИАЛЛАРИ

(2016 йил 29-30-апрел)

YOSH AVLOD MA'NAVIY TARBIYASIDA CHET TILLARNING TUTGAN O'RNI

G.S.Hojiyeva - BuxDU o'qituvchisi

Bugungi kunda respublikamizda olib borilayotgan har bir islohotlar bevosita yosh avlodni har tomonlama barkamol, intellektual salohiyatli etib tarbiyalashga qaratilgan. Shu jumladan, xorijiy tillarni o'qitish masalasi ayni ustuvor yo'nalishlardan biriga aylandi.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan buyon xorijiy tillarni o'qitishga katta e'tibor berilmoqda. Bu borada 1997 yil 29 avgustda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda Kadrlar tayyorlash milliy dasturi doirasida chet tillarga o'qitishning kompleks tizimi, ya'ni uyg'un kamol topgan, o'qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo'naltirilgan tizim yaratildi. Mustaqillik yillarida 51,7 ming nafardan ziyod chet tillar o'qituvchilari tayyorlandi, umumta'lim maktablarining 5-9 sinflari uchun ingliz, nemis va fransuz tillari bo'yicha multimediya darsliklari, boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'rganish bo'yicha elektron resurslar tayyorlandi, umumta'lim maktablarida, kasb-hunar kollejlari va akademik litseylarda 5 mingdan ko'proq lingafon kabinetlari jihozlandi.

[3.]

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda PQ-1875-sonli "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi Qaroridan so'ng bu sohaga e'tibor yanada kuchaydi. Ushbu qaror chet tillarini o'qitishni sifat va mazmun jihatdan yanada yuksaltirishda muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur qarorga muvofiq uzluksiz ta'lim tizimida chet tillarini o'rganishga oid davlat ta'lim standartlari, o'quv reja va dasturlar takomillashtirildi. Xorijiy tillar bo'yicha darslik va o'quv-uslubiy majmualarni modernizatsiya qilish bo'yicha maxsus dastur asosida integrallashtirilgan o'quv rejalar amaliyotga joriy etildi.

Ta'lim muassasalarida chet tillarini o'qitishning moddiy-texnik bazasini takomillashtirish bo'yicha xalqaro tajribani hisobga olgan holda, xorijiy til kabinetiga oid jihozlash me'yorlari ishlab chiqildi. Mazkur yo'nalishda Toshkent axborot texnologiyalari universiteti tomonidan yaratilgan «LINGVO X» dasturi tajribadan o'tkazildi. Dastur yordamida lokal tarmoqdagi komputer sinfi lingafonli komputer sinfi sifatida ishlaydi.

Janubiy Koreyaning KOIKA tashkiloti bilan Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya hamda O'zbekiston davlat jahon tillari universitetlarining o'quv laboratoriyalari bazasini mustahkamlashga ko'maklashish bo'yicha hamkorlik yo'lga qo'yildi.

Mamlakatimizda chet tillarini bilish darajasini baholash milliy tizimini yaratish, chet tillar bo'yicha pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish maqsadida maxsus kurs tashkil etildi. Shu asosda ta'lim tizimining barcha bo'g'ini uchun xorijiy tillar bo'yicha trenerlar tayyorlandi. Muloqot muhitini shakllantirish va chet tillarni o'rganishni ommalashtirishda xalqaro tashkilotlar hamda xorijiy ta'lim muassasalari bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishda keng qamrovli ishlar amalga

Oshimlik jumladan, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti huzurida Chet tillarni o'qitishning innovatsion metodikalarini rivojlantirish respublika ilmiy-amaliy markazi tashkil etildi. Mazkur markaz xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy uslublarini ishlab chiqish, xalqaro tajribani o'rganish, ta'lim standartlari va me'yoriy hujjatlarni takomillashtirish va tadbiq etish, chet tillarini interfaol o'qitish vositalarini qo'llash hamda masofaviy o'qitishni tashkil etish kabi yo'nalishlarda faoliyat olib bormoqda. [4.]

"Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorda belgilangan vazifalar mamlakatimizdagi oliy ta'lim muassasalariga katta mas'uliyat yuklaydi. Aytish mumkinki, oliy ta'limdagi nofilologik yo'nalishlarda ta'lim olayotgan talabalarni o'qitishda xorijiy ilg'or tajribalarning qo'llanilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Oxirgi yillarda aynan nofilologik yo'nalishlarda ta'lim olayotgan talabalar orasida xalqaro almashinuv dasturlari, Tempus va Erasmus Mundus loyihalari doirasida Yevropa universitetlarida ta'lim olishlar soni keskin oshmoqda. Erasmus+ dasturi doirasida boshlanishi rejalashtirilayotgan loyihalarda bu son yanada oshishi kutilmoqda. Talabalardan o'z navbatida xorijda o'qish davrida chet tilini yaxshi bilishlari talab etiladi va tilni yaxshi bilish o'z sohalarida ilg'or tajriba va bilimga ega bo'lishlarida muhim hisoblanadi. [2.]

Chet tili, uning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy hayotda tutgan o'rni, til o'rganuvchilar uchun muhimlik darajasini inobatga olib, chet tilini o'rganishni quyidagi sxema asosida (tepadan o'ngga) ham izohlash mumkin:

Sxemaga izoh:

Tajribadan ma'lumki, inson bir sohani egallashdan avval (masalan, kasb tanlashda), unda albatta shu sohaga nisbatan qiziqish bo'lishi lozim, shu jumladan til o'rganishda ham. Qiziqish ortidan kishida qunt paydo bo'ladi. Chet tillarini o'rganish o'z navbatida bir qancha murakkabliklarga ega, shu bois u kishidan ulkan sabr va tinimsiz mehnat talab etadi. Bu yo'lda har bir til o'rganuvchi izlanishlar olib boradi va bir qancha natijalarni qo'lga kiritadi. Anashu natijalar yig'indisi o'rganuvchi uchun ko'nikmalar manbaini hosil etib, erishilgan yutuqlar keyingi bosqichda amalda – tajribada qo'llaniladi. Bu jarayonda kishi o'z yutuq va kamchiliklarini xolis baholashi, sarhisob qilishi mumkin. Keyingi bosqich – samarali muloqot, nafaqat o'z ustida muntazam ishlash, shu bilan birgalikda kamchiliklarni bartaraf etishni ham kafolatlaydi. Bu jarayonda til o'rganuvchi uchun doimiy muloqotda bo'lish, mutaxassis yo'l-yo'riqlariga amal qilish, chet elliklar bilan bevosita muloqot qilish, o'rganilayotgan tilda audio-video vositalardan muntazam foydalanish juda muhimdir.

Boshqa fanlar qatori chet tilida soʻzlashish ham intellektual salohiyat belgisi boʻlib hisoblanadi, ayniqsa XXI asr – fan-texnika asrida, Oʻzbekiston har sohada butun dunyoda oʻz oʻrniga ega boʻlib borayotgan bir paytda. Taʼkidlash joizki, bugungi kunda yurtimizda chet tillari (ingliz, fransuz, nemis, ispan, italyan, xitoy, koreys, yapon tillari)ni mukammal oʻzlashtirib, har jabhada oʻzini koʻrsatayotgan yoshlar soni yildan-yilga oshib bormoqda. Bunday yoshlar oʻz tengdoshlari orasida shaxsiy oʻrnak, shaxsiy namuna boʻlib hisoblanadi.

Xulosa oʻrnida aytish mumkinki, “zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda oʻqitishning ilgʻor uslublarini joriy etish yoʻli bilan, oʻsib kelayotgan yosh avlodni chet tillarga oʻqitish, shu tillarda erkin soʻzlasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish hamda buning negizida, ularning jahon sivilizatsiyasi yutuqlari hamda dunyo axborot resurslaridan keng koʻlamda foydalanishlari, xalqaro hamkorlik va muloqotni rivojlantirishlari uchun shart-sharoit va imkoniyatlar yaratish maqsadida”[1.] mamlakatimizda yaratilgan beqiyos imkoniyatlardan foydalanib, hozirgi zamon talabi boʻlgan – chet tillarini oʻrganish masalasidan hech kim, ayniqsa, yoshlar chetda qolmasliklari, oʻz sohasi bilan birga albatta, hech boʻlmaganda bitta chet tilida mukammal soʻzlasha olishlari – Oʻzbekiston kelajagini yanada yuksaltirish, dunyo jamiyatida oʻzining muhim strategiyasiga ega boʻlishini taʼminlovchi eng muhim omildir. Zero har bir oʻrganilgan til kishiga yangi dunyoni kashf etishda bilimlar kaliti vazifasini oʻtaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "Chet tillarni oʻrganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi Qaror. Toshkent, 2012 yil 10-dekabr
2. PRESS-RELIZ. Toshkent, 2016 yil 14-15 yanvar.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. Chet tillarni oʻrganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida. "Xalq soʻzi" gazetasi, 11.12.2012 yil 240 (5660)-son
4. www.uza.uz

O'QUVCHILAR GRAFIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA MUSTAQIL ISHLARNI TASHKIL QILISHNING AHAMIYATI.

A.R.Shukurov - BuxDU oʻqituvchisi

Jamiyat aʼzolarining grafik madaniyati darajasi jamiyatning texnik rivojlanganlik darajasiga bogʻliqligi aniqlangan. Shuning uchun ham Oʻzbekiston hududida maktablarda taʼlim tizimi shakllanib boshlagan davrdanoq oʻquvchilarga shizmachilik asoslari oʻrgatila boshlangan. Oʻzbekiston hududida grafik madaniyat tarixiga nazar tashlaydigan boʻlsak, tarixiy arxitektura obidalari, xalq amaliy sanʼati va hunarmandchiligi naʼmunalaridagi tasvirlar bu yerda grafik madaniyat qadimdan ham yuqori darajada rivojlanganligini isbotlaydi. Soʻngi ming yillikdagi geometrik va oʻsimliksimon naqshlarning yetakchi oʻringa chiqishida islom dinining taʼqiqi va bogʻaralashlari aks etgan boʻlsa ham, ularda xalq badiiy ijodiyoti namunalari hunarmandchilik, qurilish ishlari va amaliy fanlarning yuksak yutuqlari nomoyon boʻlgan.

фукаролик маданиятининг роли	
NE'MATOV B.S. Ma'naviy yetuk, jismoniy barkamol yoshlarga ta'lim-tarbiya berishda sog'lom turmush tarzining o'rni	264
АМЕТОВ Т.А. Баркамол авлод тарбиясида "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг тутган ўрни	266
НЕФЕДОВА Н.А. Музыкальное искусство как средство воспитания детей	268
КРАВЧУК В. И. Физкультурное образование студентов в социокультурном пространстве ВУЗа	271
TOSHEVA D., TOSHEVA D. „Saddi iskandariy“ dostonida ta'lim-tarbiya masalasi	276
БЕКМУРОДОВ А., МАТЁКУБОВА М. Успирин ўқувчиларни интеллектуал ижодий салоҳиятини ривожлантириш	278
ДЖУМАЕВА Н. Э., ХЎЖАЁРОВА Н. Шарқ мутафаккирлари илмий меросининг маънавий етук авлод тарбиясидаги аҳамияти	280
СИДДИҚОВ И., НАЗАРОВ М. Интеллектуал етуклик - баркамол авлоднинг муҳим жиҳати	282
НОРПУЛАТОВА Х.А., АМОНҚУЛОВА З.З. Маънавий етук шахсни тарбиялашда ўқитувчи-тарбиячининг касбий маҳорати	285
БАКАЕВ Ш.Ш. Халқ амалий безак санъати талабалар эстетик дунёқарашини шакллантириш омили	286
НОҲИЙЕВА G.S. Yosh avlod ma'naviy tarbiyasida chet tillarning tutgan o'rni	289
SHUKUROV A.R. O'quvchilar grafik madaniyatini shakllantirishda mustaqil ishlarni tashkil qilishning ahamiyati	291
JO'RAYEVA L.R. Ma'naviy meros va sog'lom avlod tarbiyasi	293
SHAMSIYEVA M., MUSINOVA A.S. Ma'naviy etuklik -vatan tayanchi	295
АДИЗОВА Н.З., МАРДОНОВ Б.Б. Маънавий етук ёшларни тарбиялашда маънавий -маданий меросимиз аҳамияти	297
БАРОТОВА Э., ЭРГАШЕВА Г., КЎЧҚОРОВА Н., БОЗОРОВА Д. Оилада маънавий-ахлоқий тарбия жараёнининг моҳияти	299
УМАРОВ Б.Ж., ҲАМРОЕВ С.С. Бола тарбияси, камолоти, ривожланишининг ёш ва ўзига хос хусусиятлари	302
BOLTAEVA D.A. Barkamol avlod rivojlanishida sog'lom muhit	304
ҒАНИЕВ М., САИДОВА Г., ТОШЕВА Г., ҒАНИЕВА Г. Оилада sog'lom, ma'naviy-axloqiy muhit	306
ДЕҲҚОНОВ Б.Б. Соғлом авлод тарбиясида глобаллашув ва ахборот хуружларининг таъсири	308
ИБРАГИМОВ М.Б. Жисмоний тарбия ва спорт баркамол авлод тарбиясининг муҳим шarti	310
КУДРАТОВ Ш.Ё. Ёш авлодни тарбияси ва маънавий, маданий мерос	312
ИБРАГИМОВ М.Б. Ёшлар ҳаётида жисмоний тарбия ва спортнинг аҳамияти ..	313
AVLIYOQULOV M.M. ma'naviy barkamol inson tarbiyasida tasviriy va amaliy san'atining o'rni	316
РАҲМОНОВА М.Б. Баркамол авлод тарбиясида соғлом турмуш тарзи	318
ХАМРАЕВ Б.Т. Маънавий етук жисмоний баркамол ёшлар таълим тарбиясининг замонавий йўналишлари	320
УМАРОВ Б.Ж., ЖАББОРОВА Д. Ўқувчи ёшларнинг баркамол шахс бўлиб шаклланишида маънавий-ахлоқий тарбиянинг ўрни	322
МИРЗАҚОБИЛОВ А.Д. Маънавий - маърифий ишларни ташкил этишининг	324